

VARIATION BLAND TIDNINGSFÖRETAGEN

Inom dagspressföretagen hade 465 av totalt 3 100 journalister, alltså 15 procent, vikariat, projektanställning eller annat tidsbegränsat kontrakt den dag undersökningen gjordes. Också här varierar omfattningen. Vissa företag har en låg andel visstidsanställda medan andra ligger mellan 20 och 30 procent. På nyhetsbyrån TT Spektra var andelen visstidsanställda 44 procent!

Tidningsutgivarna har protesterat mot Journalistförbundets siffror och pekar på en egen undersökning som visar att andelen visstidsanställda inom dagspressen inte är högre än nio procent. Arbetsgivarnas siffror säger emellertid mycket lite om den verkliga situationen på redaktionerna. Till skillnad från Journalistförbundet har Tidningsutgivarna undersökt fördelningen av anställningskontrakt. Man bortser från att många tillsvidareanställda kan vara borta utan att ha någon ersättare och räknar inte projektanställda som visstidsanställda. Detta får stora konsekvenser för den bild man målar upp.

INTE BARA MEDIEBRANSCHEN

Journalistförbundet har också undersökt om det finns någon annan bransch vars arbetsgivare likt medieföretagen systematiskt kringgår lagen om anställningsskydd. Ingenstans har vi funnit något som kommer i närheten av det utstuderade system som finns inom medierna. Ingenstans har vi hört om utLASade personer som får komma tillbaka till samma arbetsgivare, bara de varit borta från arbetet tillräckligt länge för att företrädesrätten ska ha löpt ut.

Däremot uppger flera fackförbund att problemen med utLASning har börjat dyka upp även hos dem. Oftast är fallen knutna till 3:5-reglerna i LAS. Allt fler arbetsgivare drar sig för att låta de anställda komma i närheten av treårsgränsen. Även utLASning vid tolv månadersgränsen förekommer, men är mer sällsynt. Vanligt är däremot trixande med olika former av projektanställningar.

SULF, Sveriges Universitetslärarförbund, har stött på många fall av utLASning vid 24 eller 30 månader. Arbetsgivarna är rädda för att låta ett vikariat övergå i en fast anställning enligt 3:5 reglerna. På vissa ställen finns det uttalat att vikariat bara får pågå i två år och sex månader. Det finns uppgifter om att fakulteter avstår från att utlysa tjänster i rädsla för att tillräckligt meriterade personer då skulle få ett nytt kontrakt och därmed få företrädesrätt. På vissa högskolor och universitet är andelen visstidsanställda 40 procent.

ST har problem inom kultursektorn samt universitet och högskolor. På kultursidan finns många visstidsanställda som arbetat mycket länge på tidsbegränsade kontrakt åt samma arbetsgivare. Kultursektorn har en hög arbetslöshet och medlemmarna drar sig för att låta ST driva ärendena i rädsla för att kanske bli helt utan arbete. Inom högskolesektorn är problemen stora, inte bara för lärarna, utan även teknisk och administrativ personal råkar ut för vikariat, som övergår i projekt som övergår i någon annan form av visstidskontrakt, som övergår i vikariat - och så vidare.

DIK, förbundet för dokumentation, information och kultur, har inte så stora problem med utLASning vid ettårsgränsen, även om det förekommer. Däremot vill kommuner och landsting ofta kringgå 3:5-regeln. DIK har sett flera exempel på att arbetsgivaren nyanställer på vikariat i stället för att erbjuda dessa till de personer som enligt lagen har företrädesrätt.

Grafiska Fackförbundet har sett visstidsanställningarna öka. Tidningsutgivarnas område, där också många grafiker arbetar, är bara ett av de drabbade. Grafikerna har försökt komma åt missbruket med att anställda byts ut genom att avtala om särskilda regler.

Sif har långt ifrån så omfattande problem som Journalistförbundet, men utLASning förekommer. På ett industriföretag i Lund känner fackklubben till flera fall där företaget kringgått 3:5-regeln. Två avtalsområden utmärker sig mer än andra: Almega svensk teknik och design samt MIA, Medie- och Informationsarbetsgivarna. Inom dessa avtalsområden förekommer elvamånaders- och ännu kortare vikariat som ser till att den anställde inte får någon företrädesrätt.

Kommunal startade i början av mars ett landsomfattande projekt för att förbättra de personliga assistenternas villkor. Under sin konflikt förra året upptäckte Kommunal att många personliga assistenter inte hade någon anställningstrygghet, trots att de jobbat i många år. De anställdes hela tiden på små, korta kontrakt. Förbundet kräver nu stopp för att ”avtalsvidriga slit- och släng anställningar sätts i system på arbetsmarknaden”, som man skriver i en rapport.

EN FRÅGA OM DEMOKRATI

Flera av vittnesmålen från visstidsanställda journalister tar upp svårigheter att få del av kompetensutveckling i jobbet. Otryggheten i anställningsvillkoren kringskar journalister-
nas möjligheter att uträtta det goda arbete de är kapabla till. Den lägger också hinder i vägen för att såväl utveckla som att ta tillvara kompetens. Ordet ”kompetensmassaker” har använts för att beskriva vad som händer på redaktioner där stora delar av personalen ofta byts ut.

Otrygga journalister riskerar att också bli tysta journalister. Därför är missbruket av visstidsanställningar och utLASning inte bara en journalistfacklig fråga utan även en demokratifråga. Två av Sveriges grundlagar, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen reglerar massmediernas ställning utifrån deras roll i det demokratiska samhället. Myndigheternas efterforskningsförbud, anonymitetsskyddet, offentlighetsprincipen och utgivaransvaret är grundbultarna som ska ge allmänheten insyn i statsmakternas förhållanden – via journalisterna. Att utnyttja dessa möjligheter kan ibland vara obehagligt för den enskilde journalisten, i synnerhet om det är en vikarie utan anställningstrygghet. Trygga journalister med anständiga arbetsvillkor är en grundförutsättningen för att medierna ska kunna fullgöra sin roll i ett demokratiskt samhälle.